

שׁוֹבֵה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת מקץ, שבת חנוכה ב' טבת ה'תשע"ג | גליון 533

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

נר לאחד נר למאה

מושפעים ממעשיו וטוהר הליכותיו, ובשעה שהוציאו את רבי יוסי איש צרדה להריגה, בוודאי הכין וקידש את עצמו למצוות קידוש ה', ובאותם הרגעים היה כה דבוק באמונתו בה', לכן לחלו דברי תוכחתו של רבי יוסי עמוק בליבו של יקום, והתעוררה בו האמונה שהקב"ה עתיד לשלם גמול לרשעים כמעשי ידיהם. ולמדים אנו מזאת, **עד כמה גדולה השפעת הקדושה על האדם, עד כדי כך שאפשר שישנה את מהותו וטבעו מן הקצה אל הקצה ברגע אחד ובשעה קלה.**

אף יוסף הצדיק, בשעה שעמד לפני מלך מצרים, והתרומם מאשפתות ברגע אחד, ובאותו המעמד כולם ראו את חכמת יוסף ואיך רוח ה' נוססה בו, ושהיה יודע בשבעים לשון של כל אומה ואומה. עם כל זאת לא גאה לבו ולא רמו עיניו, וכשפרעה אמר לו "שִׁמְעֵתִי עֲלֶיךָ לֵאמֹר תִּשְׁמַע קְלוֹם לִפְתָּר אֹתוֹ" (בראשית מא, טו), מיד ענה לו יוסף, "בְּלִעְזֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרַעֲה" (שם, טז), ואמר חז"ל (בראשית רבה פ"ט) **שְׁיוֹסֵף תִּלְה אֶת הַגְּדוּלָה בְּעַלְיָהּ, וְלֹא נִטַּל גְּדוּלָה לְעַצְמוֹ לִפְאָר וּלְרֹמֵם אֶת מַעֲמָדוֹ.** לכן מאותו המעמד והאווירה המיוחדת שהייתה באותו הרגע, ומגודל ענוותנותו של יוסף הושפע באותה שעה גם פרעה הרשע, ואף בו דבק משהו מן הענוה הטהורה של יוסף הצדיק. ושיבחו וקילסו שלא כפי מידתו, ולא עוד אלא שתן בידו את המלוכה והממשלה בכל ארץ מצרים, דבר שפרעה לא הסכין אליו מעודו.

השפעת הצדיק היא בבחינת **נר לאחד נר למאה**, הנר מאיר את סביבתו, אך גם אחרים נהנים לאורו, גם אחרים מושפעים מהאור הטוב הזורח למרות שאינם מאירים בעצמם, כי אור צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום.

"וַיֹּאמֶר פְּרַעֲה אֵל יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֵלָהִים אוֹתָךְ אֵת כָּל זֹאת אֵין נִבּוֹן וְחָכֵם כְּמוֹךָ. אֵתָה תִּהְיֶה עַל בֵּיתִי וְעַל פִּיךָ יִשָּׁק כָּל עַמִּי רַק הַכֶּסֶף אֲגַדֵּל מִמֶּךָ" (מא, לט-מ). יש להבין, איך העלה פרעה את יוסף לגדולה שכזו, עד כדי כך שאמר שמבלעדיו לא ירים איש את ידו בכל ארץ מצרים. אמנם יוסף פתר לפרעה את חלומו על הצד הטוב ביותר, אך לכאורה נדמה שפרעה הפריז על מדתו במה שנתן ליוסף את כל הגדולה הזאת, שאינה עומדת ביחס שווה לעומת פתרון יוסף. ובפרט שפרעה היה רשע גדול והיה נגוע במידת הגאווה, והיה משתבח בעצמו ואומר שהוא אלוה (עי' שמ"ר ט, ח), ואם כן, איך כיבד את יוסף שהיה עבד שר הטבחים ואמר עליו שבחים כל כך גדולים ומרובים!?

נראה לבאר על פי המובא במדרש (ב"ר סה), על יקום איש צדורות בן אחותו של רבי יוסי בן יעזר איש צרדה, שהיה רוכב על סוס בשבת, ולידו היו מובילים להריגה את דודו רבי יוסי. אמר יקום לרבי יוסי, ראה איך אני רוכב על סוסי בכבוד ואילו אתה מובל להריגה. אמר לו רבי יוסי, אם למכעיסיו כן ק"ו לעושי רצונו. אמר לו וכי יש עושה רצונו יותר ממך? אמר לו אם לעושי רצונו כך למכעיסיו על אחת כמה וכמה! נכנס בו הדבר כארס של נחש, והלך יקום לביתו וקיים בעצמו ארבע מיתות בית דין. נתנמנם רבי יוסי בן יעזר וראה את מיטתו של יקום פורחת באוויר, אמה, ראו, לשעה אחת קדמני לגן עדן.

פליאה עצומה היא, איך השפיעו דבריו של רבי יוסי על יקום, עד שעשה בעצמו ארבע מיתות ב"ד? וממעידים לנו חז"ל שתשובתו של יקום איש צדורות היתה מושלמת, והיה מזומן לחיי העולם הבא! אלא, שבשעה שקרובים לאדם קדוש וטוהר,

דברי הימים

רבי ברזילי זצוק"ל מברצלונה

שנים קשות עברו על רבי ברזילי מברצלונה, מגדולי רבני ספרד שחי בסוף האלף הרביעי לבה"ע. בהיותו בן ח"י שנים, נשא אשה ונולדו להם ילדים, לא ארכו הימים ובהגיעו לגיל שלושים פגע בו חרון אף ה' ונפטרו ילדיו על פניו ולאחריהם חלתה אשתו ונפטרה אף היא. נשא הצדיק אשה אחרת ואף ילדים נולדו לו, אך מגיפה שפקדה את העיר המיתה את הילדים ואת האם בחודש אחד. ושוב נשא הצדיק אשה שלישית ונולדו להם בנים ובנות, אך שבע יפול צדיק, נפטרו כל ילדיו ונלקחה אף אמו לבית עולמה. באותה תקופה בהיותו כבן ע' שנים איבד את כל נכסיו, ולא נותר לו כי אם ביתו ומועט ממון שהתפרנס ממנו בדוחק רב.

ויהי היום בהגיע ליל ראשון של חנוכה, נשכב הצדיק על מיטתו וחלום נורא הוד נגלה לעיניו, איש בעל הדרת פנים ומראהו כפני מלאך אלוקים. ויפול הצדיק רבי ברזילי על פניו ויחרד. אמר לו האיש 'קום! כי משחך ה' למלך!'. ויקץ רבי ברזילי ותפעם רוחו, וישמח ביותר כי ליבו ניבא לו אחרית טובה.

כבר עברו ימי חנוכה, וענני מלחמה התפזרו בין ספרד לפורטוגל, חיפש הממשל אחר אנשים נאמנים הבקאים במסחר כדי שישדירו את אספקת המזון לצבא, ונבחר לא אחר מאשר רבי ברזילי, וניתן בידו רווח גדול והון רב כמקדמה. ארכו ימי המלחמה והתמשכו על פני שלוש שנים. זכה רבי ברזילי לאמונם של אנשי המלוכה אשר כיבדוהו ביותר והתעשר בימים אלו בעושר רב.

בהיותו כבן ע"ה שנים נשא אשה ונולד לו בן לזקוניו בליל ראשון של פסח הוא הצדיק המפורסם מחכמי הראשונים רבי יהודה בן ברזילי הברצלוני שנקרא אף רבי יהודה הנשיא מברצלונה.

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע ואת דבר התורה היומי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א | להרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

ניתן להקדיש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמות, לפרטים 08-8679897

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
17:53	17:16	16:01	ירושלים
17:49	17:17	16:16	ת"א אשדוד
17:47	17:15	16:04	חיפה
17:51	17:19	16:17	ב"ש

טוב לגבר כי ישא על

"ויאמר ראובן אל אביו לאמר את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך" (מ"ב, לו) פירש רש"י, לא קבל יעקב אבינו דבריו של ראובן, אמר, בכור שוטה הוא זה, הוא אומר להמית בניו, וכי בניו הם ולא בני? "ויאמר לא ירד בני עמכם!". אולם כאשר דבר יהודה ואמר (מג"ט) "אנכי אעֲרֹבֶנּוּ מִיָּדִי בְּקִשְׁוֹנוֹ אִם לֹא הִבִּיאֲתִי אֵלַיךְ וְהַצַּגְתִּי לְפָנֶיךָ וְחִטַּאתִי לָךְ כָּל הַיָּמִים" מתרצה יעקב לדבר "ויאמר אלהם ישראל אביהם אם בן אפוא זאת עשו... ואת אחיכם קחו".

הגאון רבי חיים שמואלביץ צוק"ל שואל (שיחות מוסר, מאמר כו) מה ראה יעקב בדברי יהודה שקיבל מיד את דבריו? נראה, שעיקר יחודו של יהודה בזה - הוא במידת אחריותו, בדבריו בא לידי ביטוי גודל הכרתו במידת חוב האחריות עד היכן הוא מגיע, שהרי נכון היה לאבד את כל חיי הנצח ח"ו אם לא יביא את בנימין, ועל בעל אחריות כזה ראוי לסמוך שיעשה כל אשר בידו כדי לעמוד בדבריו. כי האחראי לעולם עומד בחיובו.

אמרו חז"ל (ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג), חכם, חתן ונשיא גדולה מכפרת, דהיינו, שנמחלים להם עוונותיהם. מפני מה זכו למחילת עוונות? אלא, החכם והנשיא ממונים ואחראים על העם, החכם להורות את דרך ה', הנשיא לפרנס את הכלל. כיון שנוטלים על עצמם את עול האחריות על הכלל מן השמים מוחלים להם על עוונותיהם, כדי שיוכלו לעמוד בעול אחריותם. אך מדוע זוכה לכך החתן שימחלו לו כל עוונותיו? אלא, בכך שהחתן מקבל על עצמו אחריות על אשתו, ואין לך גדול ממי שמקבל עליו עול אחריות, על כן מוחלים גם לו על כל עוונותיו ונותנים לו מן השמים אפשרות לעמוד בחיובו. אמרו חז"ל (חוליו פ"ד): 'לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו, וילבש ויתכסה במה שיש לו, ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו, שהן תלויים בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם'.

עצם נטילת העול ולקיחת האחריות, כאשר יש אנשים שתלויים בך, האחריות הזו נותנת לאדם את היכולת והכוח לעמוד בהתחייבויותיו. מסופר על בחור ישיבה שהגיע אל ה'חזון איש' זצ"ל עם חלישות הדעת, כשהתעניין ה'חזון איש' מה הוביל אותו לכך, סיפר שעמל על סוגיא קשה ביותר במשך תקופה ארוכה עד שהצליח להעמידה על מכונה, דבר דבור על אופניו. וכך בלב קל ושמוח הציע את הסוגיא עם קושיותיו לפני חברו הטוב, אברך נשוי עם ילדים. האברך שמע את הקושיות ופנה למקומו ותוך מספר שעות שב אל חברו עם הסוגיא סדורה על מכונה, דבר דבור על אופניו. הבחור בא ל'חזון איש' בכאב ואמר, שבועיים עמלתי על הסוגיא, והוא - חברי, שנחשב פחות למדן ממני תוך מספר שעות מגיע למה שעמלתי כל כך הרבה זמן?! אמר לו ה'חזון איש' תנוח דעתך, אם לך היתה משפחה עם אשה ושלושה ילדים, גם לך היה לוקח כמה שעותי שהרי העול מנפיק תוצאות כפולות ומכפולות...

"טוב לגבר כי ישא על בנעוריו" - עול זו אשה, העול והאחריות המוטלים על כתפי האיש, טובים לאדם בכך שהם מצמיחים את אישיותו, מוצאים ממנו את המירב ואת המיטב. ומן השמים פותחים לו את האפשרות לעמוד בהתחייבויותיו.

הרגיל בנר חנוכה זוכה לבנים ת"ח

מובא בגמרא (שבת מג) שרב הונא היה רגיל לשנות את תלמודו ליד פתח ביתו של רב אבין שהיה חרש עצום, ראה שבבית רב אבין רגילים להדליק נרות רבים, אמר, בטוח אני ששני תלמידי חכמים גדולים יצאו מבית זה. ואכן, נולדו לרב אבין שני בנים ת"ח גדולים, רב אידי בר אבין ורבי חייא בר אבין. רב חסדא היה רגיל לשנות את תלמודו ליד בית אביו של רב שיזיב, ראה רב שבבית זה רגילים תמיד להדליק נר, אמר, בטוח אני שאדם גדול ייצא מבית זה. ואכן, זכו שרב שיזיב יצא מחלציהם. מבאר הגאון המוסמך רבי אישיהו פינטו צוק"ל בספרו 'מאור עיניים' (שבת מג), מפני מה רב הונא היה בטוח ששני תלמידי חכמים יצאו מבית רב אבין, ואילו רב חסדא היה בטוח שיצא רק תלמיד חכם אחד. אלא, כיוון שבבית רב אבין הדליקו שתי נרות, זכו לשתי בנים, ואילו בבית אביו של רב שיזיב שהדליקו רק נר אחד, לכן זכו לבן אחד, מדה כנגד מדה על מעשיהם הטובים.

מוסיף הגאון זצ"ל ומבאר (שם), אפשר לתת טעם למה שאמר רב הונא שהרגיל בנר חנוכה הויין ליה בנים תלמידי חכמים, לפי שמלכות עובדי כוכבים הרשעה בקשה לשכח תורה מישראל, והצילנו ה' וחזרה עטרת התורה ליושנה, ולכן הדלקנו את הנרות הללו על הנסים. והרגיל וזריו בנרות חנוכה, מראה הוא שחביבה עליו התורה, ולכן יאכל מפרי דרכו והויין ליה בנים תלמידי חכמים, דהיינו, אור תורה יהיה זורח מזרעו.

ברמראות

בשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל... ולהעבירם מחקי רצונך (על הניסים)

מדוע בקשו היונים להעביר את עם ישראל דווקא מחקי התורה? מבאר הגאון רבי אברהם מסוכצ'וב זצ"ל בספרו 'שם משמואל', שהיונים התגדו בעיקר למצוות שהם בגדר 'חוק', שהרי יש בעם ישראל מצוות שהם שכליות, שיש בהם טעם, אך יש גם מצוות ללא טעם, ואנו מקיימים אותם בגלל שכך הוא רצון הבורא, ולמרות שאיננו מבינים את טעם וצורך קיומם. לכן היונים הרשעים שהיו פילוסופים, חשבו, שכל מה שאינו מובן אצלם, ומה שאינם משיגים בשכלם, איננו אמת. לכן נלחמו בעיקר כנגד 'חקי רצונך'...

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם (על הניסים)

מה הכוונה 'ברחמיך הרבים', פשיטא היא שהקב"ה ברחמיו הרבים עומד לישראל בעת צרתם? אלא מבאר רבי מאיר אבוניץ אב"ד נוברהדוק בספר 'פני מאיר', שכתב שעל הנייר ניתן למוחקו בשתי דרכים, האחת לקחת מים ולמחוק את הכתב. והשנית, לקחת סכין ולגרד את הכתב מעל גבי הנייר. מהו ההבדל בין שתי הדרכים? בראשונה הנייר נשאר שלם, ובשנית חלק מן הנייר גם יורד ויישחת יחד עם הכתב. לכן אנו מבקשים מהקב"ה, אבינו מלכנו מחוק 'ברחמיך הרבים' כל שטרי חובותינו, שמחיקת החטאים תהיה בלי ייסורים וחולאים קשים, אלא שהקב"ה ברחמיו הרבים ימחה את כל חטאינו על ידי תשובה תפילה וצדקה שמעבירין את רוע הגזירה. והרי בזמן החשמונאים, היו רבים שהתיוונו, ורק מעטים נענו לקריאה 'מי לה' אלי', למרות זאת ה'

ברחמיו הרבים עזר לבני החשמונאים לנצח את היונים, ולא הענישם על חטאי המתיונים.

והדליקו נרות בחצרות קדשך (על הניסים)

הקשה מרן ה'בית יוסף' (או"ח סי' תרע), מדוע נס חנוכה נקבע לשמונה ימים, הרי בפועל היה נס רק שבעה ימים, כיון ששמן ליום אחד כבר היה מוכן בפך השמן שנמצא בחותם כהן גדול, ורק ביום למחרת נעשה הנס? מבאר בעל 'חתם סופר' בדרשותיו על פי דברי הרמב"ם (הלכות ביאת מקדש פ"ט ה"ז), שהדלקת נרות שבמקדש כשרה בזרים, ולפיכך אם הטיב הכהן את הנרות והוציאן בחוץ, מותר לזר להדליקן. לכן, בימים הראשונים שלאחר הניצחון על היוונים, ההיכל היה מלא בגילולים ועבודות אלילים, ולא היה ניתן להדליק את המנורה הטהורה בתוך ההיכל, לכן הוציאו את המנורה לחצר המקדש ושם הדליקוה, וזה מה שנאמר 'והדליקו נרות בחצרות קדשך'. משום כך, הנס היה כבר ביום הראשון של ההדלקה, כי אמנם היה בפך השמן די שמן עבור יום אחד, אך שמן זה הספיק כאשר הדליקו את המנורה בחדר סגור, אך כאשר מדליקים אותה בחצר פתוחה, שהרוחות שולטות בה, צריך יותר שמן כדי שהנרות ידלקו בשיעור הרצוי. וכיון שהדליקו נרות בחצרות קדשך, לכן קבעו שמונת ימי חנוכה ולא שבעה, שהרי כבר ביום הראשון היה הנס ניכר.

מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל

כתב רבנו יוסף חיים זצ"ל, בעל ה'בן אי אבי', מצווה להניח את נר חנוכה בשמאל הנכנס, כך המדליק יהיה מוקף במצוות, 'מזוזה' לימינו ו'נר חנוכה' לשמאלו, וכאשר יא לבוש ב'ציצית', הרי ראשי תיבות של שלשת המצוות הללו הם 'צמח', שבזכות שלשת מצוות הללו יבוא משיח צדקנו שנקרא צמח.

מוצאי שבת הנוכה

ברוב השנים קוראים בשבת חנוכה את פרשת מקץ. החכם הספרדי רבי יהושע בועז לבית ברוך שהיה ממגורשי ספרד מוצא רמז לחג החנוכה בפסוק "וַיְהִי מִקְצֵי שְׁנַתִּים יָמִים" (מא א). "שְׁנַתִּים" ראשי תיבות: שמאל נרות תדליק - ימין מזוזה. שיהיה האדם מוקף במצוות בשני הצדדים בפתח הבית.

צריך האדם להיזהר במצוות הדלקת נר חנוכה, כדי לפרסם את הנס ולהוסיף שבח הבורא, ולהודות על הנסים שנעשו לאבותינו בימים ההם. כל אדם חייב בהדלקת נר חנוכה בביתו. אף בבית הכנסת מדליקים את נרות חנוכה עבור פירסום הנס, אולם אין אדם יוצא ידי חובתו בנרות אלו אפילו המדליק עצמו. ולכן אף מי שהדליק בבית הכנסת, יחזור וידליק בביתו בברכות, למעט ברכת 'שהחיינו', אלא אם כן הוא מוציא את בני ביתו, שאז יברך גם בביתו את ברכת שהחיינו.

טעם הדלקת נרות בבית הכנסת הוא משום 'פירסומא ניסא', ולכן בבית כנסת שבו מתקיימים מספר מניינים בתפילת ערבית, צריכים הנרות להיות דלוקים בכל המניינים, ואם כבו יחזור וידליקם. אפילו לדעת הפוסקים שזמן ההדלקה הוא עם צאת הכוכבים, בבית הכנסת מדליקים בין מנחה לערבית. במוצאי שבת חנוכה אין מאחרים להתפלל ערבית, זמן הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת הוא לפני הבדלה (שו"ע סי' תרפ"א), וטעם הדבר (מ"ב ס"ב) כדי לאחר את יציאת השבת ככל האפשר. ואף שהמדליק בעצמו פורק בהדלקתו את קדושת השבת, מכל מקום הציבור שאינם מדליקים נשארים בקדושת השבת עד שיבדילו. ועוד, שטעם הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת הוא שיהיה פרסומא ניסא בהדלקת הנרות, והרי אם יבדילו קודם ההדלקה, ילכו כבר רוב הציבור לבתיהם קודם הדלקת הנרות.

לעומת זאת, כשחוזר אדם לביתו במוצאי השבת, כיוון שבעצם מעשה ההדלקה מסיר מעליו קדושת השבת, לכן עליו להקדים תחילה את ההבדלה על הכוס, ורק אחר כך ידליק נרות, שתדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם. ראוי להדליק את נרות חנוכה, מיד אחרי ההדלה ושתיית היין, לפני אמירת מזמורים ופיוטים למוצאי שבת, וזאת כדי להקדים הדלקת נרות חנוכה ככל האפשר. הנהוג להחמיר שלא לעשות מלאכה במוצאי שבת, עד שיבוא זמן רבינו תם, אף במוצאי שבת חנוכה צריך להמתין שלא להדליק נרות עד זמן רבינו תם. ורק אחר כך יבדיל וידליק.

פניני דברי יאשיהו

אות היא לעולם

ליוסף הצדיק הייתה נשמה שנועדה לגדלות ולמלוכה, ואכן כאשר הגיע הרגע של מלכותו, מיד "וַיְרִיצֶהוּ מִן הַבּוֹר וַיַּגְלֵה וַיַּחְלֵף שְׁמֵלְתָיו... וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמַרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה... וַנִּתֵּן אֹתוֹ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם". כך כל יהודי מקבל את כוחו וחיותו בעולם הזה משורש נשמתו ומקור מחצבתו שבעולמות העליונים. וכן מובא בספרים הק', שלכל יהודי יש אות בתורה הק' שהיא שורש נשמתו, וזה מה שכתוב (שמות לא, ז) "אות היא לעולם", וממנה יונק את כוחו. לכן דוד המלך התפלל להקב"ה (תהלים פו) "עֲשֵׂה עִמִּי אוֹת לְטוֹבָה וַיִּרְאוּ שְׂאֵי וַיִּבְשׂוּ", ביקש דוד להוכיח לשונאיו שרדפוהו ששורש נשמתו ממקום קדוש בתורתנו הקדושה. וידוע, שצדיק ששורש נשמתו משם ה' שבתורה או משמות האבות הקדושים או הצדיקים והחסידים. ועשיר ששורש נשמתו מאותיות בתורה שכתוב בהם כסף או זהב וכד', ורשע ששורש נשמתו מאותיות בתורה שכתוב בהם שם של חיה טמאה או שם של רשעים. ומי שזוכה למלכות ששורש נשמתו מאותיות בתורה שהניקוד שלה חולם. כיון שכל הניקוד הוא מתחת לאותיות כגון קמץ, פתח, חיריק וכו', אך החולם הוא מעל לאות, לרמוז על מלכות ועל גדולה. וזה מה שאמרו האחים על יוסף (לו, יט) "הֲנֵה בַעַל הַחֲלֻמוֹת הַלָּזָה", השבטים טענו כנגדו שהוא מתיימר למלוך, כיון שהוא חושב שהוא משורש מלכות, כיון שבשמו יש את הניקוד חולם – "בַּעַל הַחֲלֻמוֹת". ולכן טענו כנגדו: "הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עֲלֵינוּ אִם מִשׁוֹל תִּמְשָׁל בָּנוּ...". אך, כיון שיוסף כן היה ראוי ומיועד לגדולה ולמלוכה, כאשר הגיעה השעה המוכשרת, הפך להיות המושל בכל ארץ מצרים שעל פיו יישק כל דבר וענין.

רבי חזקיה די סילוה זצוק"ל - בעל ה'פרי חדש' - בט כסלו התנ"ח (1698)

להצעתם, משלחצו אותו אנשי הקהילה הסביר להם 'אני רואה שאינכם חפצים בי, כי אם להיות לכם שם (על שכיבתם לרב גדול בקהילתם), ולא לשם שמים, ואתם רוצים ללכת בשרירות לבכם מבלי מוחה כלל'. כששמעו דברים אלו הודו על אמיתות דבריו. דברים אלו נודעו לאחר שנים להחיד"א, שהגיע לעיר האג שבהולנד, נועד יחד עם אחד מרבני אמסטרדם שסיפר לו על הנהגת הרב הצדיק בעל ה'פרי חדש' שנהג על פי האמת, ללא משוא פנים לחשובים ונכבדים. וכך כתב החיד"א בספרו 'ובאמת הנאני מאוד לחזות בנועם דברי הרב 'פרי חדש'. ואשריו כי לא פנה לכבוד המדומה ועינו רואה בשל אחרים שאינם פורשים מהעבירות. וזכה להוכיחם תוכחת מגולה על פניהם, זכותו יגן עלינו'. כאשר חזר רבי חזקיה לארץ, יסד בה את ישיבת 'בית יעקב', בה למדו גדולי החכמים בירושלים ביניהם רבי ישעיה אוללאי, סבו של החיד"א, רבי יצחק כהן בעל 'בתי כהן' ורבי שלמה אלגאזי.

ספרו של רבי חזקיה ה'פרי חדש' עורר תגובות חריפות בקרב חכמי ישראל, הרבנים במצרים הטילו חרם על ספר זה משום שחלק על גדולי עולם. אותה עת שהה רבי חזקיה באירופה ולא ידע על גזירת רבני מצרים. כששב לארץ ישראל, נודע לו הדבר ולאחר ימים אחדים ביום כ"ט בכסלו ה'תנ"ח (1698) בעת שכתב את חידושו על הלכות גיטין השיב את נשמתו ליוצרה, כשהוא בן ל"ט שנים בלבד. בהסכמת רבי אברהם הלוי מגדולי רבני מצרים בוטל החרם. בשנת ה'תס"ו הביא בנו לדפוס באמסטרדם את המשך חיבוריו. לאחר שבעל האור החיים הקדוש השתטח על קברו וביקש מחילה, זיע"א.

הגאון רבי חזקיה די סילוה זצוק"ל נולד לאביו הצדיק רבי דוד די סילוה בק"ק ליוורנו שבאיטליה, בשנת ה'ת"ט (1659). עוד בהיותו צעיר לימים כבר הבחינו בו כי נועד לגדלות. בבחרותו קיבל תורה מפי רבי שמואל קוסטא זצוק"ל ומפי רבי יהודה שאראף זצוק"ל, בחידוד שכלו הנפלא ועוצם עיונו שקד בלימוד התורה עד שנעשה לארי שבחבורה. בשנת ה'תל"ט בהיותו בן עשרים שנה נשאו ליבו לעלות לחצרות ה' לירושלים עיר הקודש. שם למד תורה בישיבתו של הצדיק ראש רבני העיר רבי משה גלנטי זצוק"ל – המג"ן, שהשתעשע עימו בדברי תורה. אף זקני ירושלים חיבבוהו מאד והכירו כי רוח אלוקים בקירבו. אף לאחר נישואיו המשיך לעמוד בתורה יומם וליל ורכש בקיאות מופלגת בתלמוד ובספרי הראשונים. לאחר פטירתו של הצדיק רבי משה גלנטי בשנת ה'תמ"ט מילא רבי חזקיה את מקומו להיות ראש מתיבתא בעיר הקודש.

רבי חזקיה נודע כאחד מגדולי הפוסקים בזכות חיבורו 'פרי חדש', חיבור שכתב בחריפות ובבקיאות רבה. שמו הטוב הלך לפניו ונתקבל בכבוד רב בכל מקום, בין חיבוריו היו גם חידושים בתורת הקבלה אך בענוותנותו ביקש לגנוזם. בשנת ה'תנ"א הגיע רבי חזקיה לאמסטרדם בשליחות של מצוה מטעם רבני ירושלים, הוא בחר להגיע לאמסטרדם גם כדי להדפיס את ספרו, קהילת הספרדים שנוכחו בגודל קדושתו הציעו לו לכהן כרב בעיר. לאחר מספר ימים הביע את סירובו

מאמר החכם

יוסף הוא השליט על הארץ - למרות שיוסף היה שולט על הארציות, ומרומם מכל עניני הארציות. בכל זאת, הוא המשיביר לכל עם הארץ - ידע להבין את כל צרכי עם הארץ, ודאג לכל חסרונם.

(רבנו יוסף נחמיה)

אור של תורה מתוך הדחק

המון אדם התאסף סביב הבית בו התארח **שר התורה הגאון רבי עקיבא איגר זצוק"ל** בבואו ללומז'ה, בני העיר היו נרגשים להקביל את פניו של גאון הדור, ורצו ליכות לקבל ברכה מצדיק, ולהתייעץ עימו בלבטיהם. בין העומדים שצבאו על פתח הבית, עמדה גם עטיל, לבה היה עמוס על גדותיו ואך בקושי עלה בידה לעצור את הדמעות שאיימו לפרוץ מעיניה. כאשר הגיעה תורה של עטיל, היא נכנסה אל הצדיק נרגשת ושטף דמעות פרץ מעיניה, היא שטחה לפני הצדיק את כאבה במשפטים שנקטעו בבכי: בני כולם תלמידי חכמים מתמידים גדולים... כולם - פרט לאחד! רק הצעיר משה נח כבר מלאו לו חמש עשרה שנים, אך ליבו אטום להבנת הגמרא...לא, אין הוא חשוק כשרונות, בלימודי החול הוא דווקא מצטיין... שמע הצדיק את בכייה, הרחרר מעט ואחר אמר 'מאכלי איסור עלולים לטמטם מוחו של אדם, עד כי לא יוכל להבין את הגמרא... נראה כי בנך טעם בילדותו מאכל של איסור, זו הסיבה לאי יכולתו להבין את הגמרא... רעדה אחזה בעטיל ואמרה, 'משה נח שלי מעולם לא אכל דבר מחוץ לבית'...משלא נענתה דחקה בצדיק ואמרה 'האם יש לבני תקנה?'. ענה והצדיק ואמר 'שילמד תורה מתוך הדחק!'...

חזרה עטיל לביתה כולה חרדה ועצבה, כל הדרך היררה בדבריו של הצדיק, משפגשה בבית את בעלה רבי הירש ליב חזרה נסערת על דבריו של הגאון רבי עקיבא איגר 'מאכל של איסור טמטם את ליבו של בנם, עד כדי שאינו מצליח להבין את דברי הגמרא'... דברים אלו גרמו לסערה גם בלב בעלה 'מאכל של איסור?!' - הוא תמה - 'האם זכור לך אי פעם שנתת לו למשה נח מאכל של איסור?'. התכרכמו פניה של עטיל ופניה הביעו שאט נפש - 'בביתנו? מאכל של איסור? היעלה כדבר הזה על דעתך? הן יודע הינך כמה החדירו בי הורי היקרים את הדקדוק בהנחת המאכלים על פי כל כללי ההלכה?!' 'אכן' - מיהר רבי הירש ליב להרגיעה - 'יודע אני כי האוכל מוכן על ידך ביראת שמים, לא העלתי בדעתך אחרת, רק העלתי תמיהה' - ואז לפתע עלה בדעתו - 'שמה נקרא לבנינו משה נח, אולי הוא יטיב לזכור מתי אכל מחוץ לבית'. וכבר נקרא משה נח אל הוריו. 'משה נח' - פונה אליו אביו ברכות - 'האם אכלת אי פעם מאכל אצל אנשים זרים?'. תמה משה נח ואמר 'כל ימי הייתי נאמן לבקשתה של אמא, שלא לטעום אפילו טעימה קלה אצל אחרים, לא זכור לי שקיבלתי דבר מאכל מאיש זר' - ואז לפתע ננער משה נח ואמר - 'זוכרתי! באחד מימי חנוכה, בהיותי כבן חמש. שבת עם אחד מחברי מן ה'חדר' ובעוברנו ליד המלון שבגבעה, הבחנו באורחים רבים שבאו להשתתף החתונה שנערכה שם, לפתע הקביל את פניו אחד מהמחוננים, הכניסו פנימה וכיבד אותנו במרק עדשים מהביל ובמנת עוף'...

מכיר רבי הירש ליב את בעל המלון, ואף את השוחט הכיר באופן אישי, שניהם חזרה עטיל לביתה כולה חרדה ועצבה, כל הדרך היררה בדבריו של הצדיק, משפגשה בבית את בעלה רבי הירש ליב חזרה נסערת על דבריו של הגאון רבי עקיבא איגר 'מאכל של איסור טמטם את ליבו של בנם, עד כדי שאינו מצליח להבין את דברי הגמרא'... דברים אלו גרמו לסערה גם בלב בעלה 'מאכל של איסור?!' - הוא תמה - 'האם זכור לך אי פעם שנתת לו למשה נח מאכל של איסור?'. התכרכמו פניה של עטיל ופניה הביעו שאט נפש - 'בביתנו? מאכל של איסור? היעלה כדבר הזה על דעתך? הן יודע הינך כמה החדירו בי הורי היקרים את הדקדוק בהנחת המאכלים על פי כל כללי ההלכה?!' 'אכן' - מיהר רבי הירש ליב להרגיעה - 'יודע אני כי האוכל מוכן על ידך ביראת שמים, לא העלתי בדעתך אחרת, רק העלתי תמיהה' - ואז לפתע עלה בדעתו - 'שמה נקרא לבנינו משה נח, אולי הוא יטיב לזכור מתי אכל מחוץ לבית'. וכבר נקרא משה נח אל הוריו. 'משה נח' - פונה אליו אביו ברכות - 'האם אכלת אי פעם מאכל אצל אנשים זרים?'. תמה משה נח ואמר 'כל ימי הייתי נאמן לבקשתה של אמא, שלא לטעום אפילו טעימה קלה אצל אחרים, לא זכור לי שקיבלתי דבר מאכל מאיש זר' - ואז לפתע ננער משה נח ואמר - 'זוכרתי! באחד מימי חנוכה, בהיותי כבן חמש. שבת עם אחד מחברי מן ה'חדר' ובעוברנו ליד המלון שבגבעה, הבחנו באורחים רבים שבאו להשתתף החתונה שנערכה שם, לפתע הקביל את פניו אחד מהמחוננים, הכניסו פנימה וכיבד אותנו במרק עדשים מהביל ובמנת עוף'...

ערוגת הבשם - חלק ב'

את תמצית הבושם. קיימת שיטה נוספת של מיצוי על ידי שומן, שיטה זו מתבססת על כך שהנוזל המבושם מסתפח בנקל לשומן יותר מאשר למים, לאחר שהשומן מגיע לרוויה בנוזל הבושם, מוסיפים לתמיסה כוהל שגורם לשומן להתנדף, וכך נשארת תמצית בישום נקייה ומרוכזת. קיימות טכניקות נוספות יקרות יותר, שבהם ממצים חומרי גלם עדינים, שלא ניצן למצות אותם בשיטות המקובלות.

לאחר ייצורם ואיסופם של תמציות הריח השונות, מגיע תפקידו של **הבשם**. הבשם עובר תהליך הכשרה ארוך של כעשר שנים, שבסופו הוא לומד לזהות אלפי ריחות שונים, ולהרכיב בושם יחודי ממספר תמציות ריח. בשם מומחה יכול להריח בושם ולקבוע מאיזו חומרים הוא יוצר, ואף ביכולתו לחקות את הבושם שהריח ולייצר כדוגמתו. אמרו חז"ל (קידושין פב), **אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסקי, אשרי מי שאומנותו בסם**... כדי לייצר בושם מערבבים בין תמציות הריח השונות על פי הנוסחה שהרכיב הבשם. בשמים משובחים עשויים להכיל יותר ממאה מרכיבים, ויש בשמים המכילים אף יותר מכך. ריחו של הבושם משיב נפש, אמרו חז"ל (ברכות נז): **'שלשה משיבין דעתו של אדם, אלו הן קול ומראה וריח'**.

"ויאמר אלהים ישראל אביהם... קחו מזמרת הארץ בקליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נבאת ולט" (מס, נא). בעת מכירת יוסף נשאה "ארחת ושמעאלים" על גמליהם "נבאת וצרי ולט", לאחר מספר שנים מביאים אחיו של יוסף מנחה לפניו הכוללת גם "מעט צרי... נבאת ולט". שהם מיני בשמים.

בושם הינו מתנה יקרת ערך המתאים להעלותו כמנחה למלך, אף מלכת שבא הביאה יחד עם מתנותיה למלך שלמה בשמים רבים (מ"א י, י) **ותתן למלך מאה ועשרים כפר זהב, ובשמים הרבה מאד ואבן יקרה לא בא כבשם ההוא עוד לרב**".

יצור הבושם הוא תהליך מורכב ויקר. בשלב בראשון יש לאסוף את חומרי הגלם המתאימים. ישנם חומרי גלם שתהליך המיצוי שלהם חייב להתבצע סמוך לאיסוף כדי לא לפגוע באיכותם, כגון עלי כותרת שתוך שעות ספורות יכול ריחם להיפגם. תמציות הבושם מופקות לרוב מתהליך של יזיקוק, שבו מחממים את הנוזל המכיל את חומרי הריח בטמפרטורה מדודה, משום שטמפרטורה חמה מידי עלולה להרוס את חומרי הגלם. האדים שמצטברים נאספים בשיטה של עיבוי, וכך מתקבל נוזל מרוכז המכיל